

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgra *Antony Ian Hoyte-West*
„The professional status of conference interpreters in the Republic of Ireland:
A qualitative study”**

1. Wybór i uzasadnienie problematyki badawczej rozprawy doktorskiej

Tematyka podjęta w pracy wypełnia lukę w badaniach naukowych. Nawet zagadnienia pokrewne są dość rzadko poruszane są w literaturze. Natomiast problematyka związana ze statusem tłumaczy konferencyjnych w Irlandii nigdy nie była analizowana (z wyjątkiem publikacji samego Doktoranta). Podjęta tematyka jest bardzo ważna dla profesji tłumaczy konferencyjnych, nie tylko w Irlandii. Dodatkową wartością pracy są wątki związane z edukacją tłumaczy konferencyjnych na poziomie akademickim. 1 stycznia 2007 roku język irlandzki został uznany za 23 oficjalny język w Unii Europejskiej. Przekład konferencyjny dla irlandzkich tłumaczy jest jednak nowym obszarem działań, z racji marginalizacji języka irlandzkiego.

2. Metodologia i warsztat rozprawy doktorskiej

Celem pracy jest zbadanie całościowego statusu tłumaczy konferencyjnych w Irlandii, określenie, czy istnieją wystarczające przesłanki dla twierdzenia, że irlandzcy tłumacze konferencyjni stanowią odrębną profesję. Dodatkowo Doktorant określa pozycję tłumaczy konferencyjnych na tle tłumaczy praktykujących w Irlandii. Niewątpliwie bardzo dużą wartość stanowi to, że Doktorant posiada doświadczenie praktyczne w zakresie tłumaczeń i współpracował m.in. z instytucjami UE. Ukończył

także studia podyplomowe z zakresu tłumaczeń konferencyjnych (z francuskiego, niemieckiego i hiszpańskiego na angielski) w Narodowym Uniwersytecie Irlandii w Galway, finansowane ze stypendium Komisji Europejskiej. Praktyka stanowi o bardzo dobrym warsztacie pracy Doktoranta.

Praca ma jasną, klarowną strukturę, zastosowane metody badawcze są odpowiednie do badanego problemu i odpowiadają na pytania badawcze zawarte w dysertacji. Praca opiera się na szeregu metodach badawczych. Zastosowano m.in. jakościową metodę badawczą, analizę dokumentów zastanych, a także wywiady kwestionariuszowe, pogłębione. Dysertację wzbogaca (i ułatwia lekturę) słownik terminów i skrótów użytych przez Doktoranta. Cennym uzupełnieniem pracy jest także kwestionariusz półstrukturalnych ankiet, z modyfikowalną listą pytań, przeprowadzonych wśród tłumaczy konferencyjnych w Irlandii.

3. Merytoryczna wartość rozprawy doktorskiej

W części wstępnej przedstawiono genezę projektu badawczego, podstawowe pytania badawcze i strukturę pracy. Główne pytania dotyczyły przesłanek dla stwierdzenia, że irlandzcy tłumacze konferencyjni reprezentują odrębną profesję oraz określenia statusu tych tłumaczy w obrębie struktury zawodowej wszystkich tłumaczy pracujących na terenie Irlandii.

Każdy rozdział zaczyna się rozważaniami wstępnymi i kończy szczegółowe wnioski, podsumowania. W pierwszych rozdziałach bardzo interesująco przedstawiono status profesjonalisty i specyfikę zawodu tłumacza konferencyjnego, również poprzez pryzmat historii. Autor opisał zmiany w systemie naboru, szkolenia i rozwoju tłumaczy konferencyjnych przez ostatnich 70 lat. Duży nacisk położył przy tym na postrzeganie zawodu tłumacza konferencyjnego i jego prestiżu. Ciekawa część rozdziału dotyczy rozwijania działalności organizacji profesjonalnych, wspierających status tłumacza konferencyjnego. Sytuację opisano w kontekście historycznym i współczesnym. Opisano rolę organizacji zrzeszających tłumaczy konferencyjnych, w tym Międzynarodowego Stowarzyszenia Tłumaczy Konferencyjnych (AICC). Podstawą do

analiz w rozdziałach wstępnych, jak i końcowych (podsumowujących) jest schemat teoretyczny profesjonalizacji Josepha Tsenga.

W rozdziale trzecim przedstawiono historię Irlandii i status języka irlandzkiego, również w Unii Europejskiej. Autor podkreśla, że język irlandzki stał się niemal wymarłym poprzez zbieg niekorzystnych wydarzeń historycznych (w tym inwazji AngloNormańskiej, aneksji Irlandii przez Anglię, klęski Wielkiego Głodu). Po odzyskaniu niepodległości przez Irlandię język irlandzki stał się pierwszym językiem urzędowym i z czasem został uznany za jeden z oficjalnych języków Unii Europejskiej. Jednak irlandzki nadal jest marginalizowany przez UE, co udowodnił w swojej pracy Doktorant. Autor omawia także regulacje dotyczące zawodu tłumacza w Irlandii, możliwości kształcenia w tym kierunku i standardy zawodowe, które są rekomendowane przez Stowarzyszenie Tłumaczy Irlandzkich (ITIA). Bardzo interesującą częścią tego rozdziału jest także szczegółowe przedstawienie programu unikalnych studiów magisterskich prowadzonych przez Narodowy Uniwersytet Irlandii w Galway z zakresu specjalizacji translatorskiej w języku irlandzkim. Autor zaznacza, że moduły dotyczące przekładu symultanicznego istnieją także na ostatnich latach studiów lingwistyki stosowanej realizowanych w Dublinie i Limerick.

Z kolei w rozdziale czwartym porównano profesję tłumacza konferencyjnego w Chorwacji, na Malcie, w Słowenii i Słowacji. Jak pisze Doktorant, taki wybór państw związany był z podobną populacją, dostępnością literatury oraz językowymi kompetencjami badacza. Przedstawiono możliwości kształcenia tłumaczy konferencyjnych na potrzeby rynków pracy w analizowanych państwach, perspektywy zawodowe oraz rolę branżowych organizacji. Dzięki temu możliwe było porównanie sytuacji tłumaczy w Chorwacji, na Malcie, w Słowenii i Słowacji ze specyfiką Irlandii.

Rozdział piąty stanowi swoisty wstęp do części badawczej, przedstawiono w nim wstępne założenia badań empirycznych, zagadnienia teoretyczne pilotażowych badań online, Doktorant zaakcentował co było dla niego ważne przy przeprowadzaniu badań ankietowych. Realizacja badań on-line okazała się jednak trudna i podejście

metodologiczne zostało zmienione. W efekcie Autor przeprowadził półstrukturalne ankiety z modyfikowalną listą pytań zrealizowane wśród tłumaczy konferencyjnych praktykujących na terenie Irlandii. Podkreślono przy tym problemy związane z uzyskaniem reprezentatywnych próbek badawczych.

W kolejnym rozdziale przedstawiono rezultaty i analizy przeprowadzonych badań-wywiadów, wraz z analizą szczegółowych odpowiedzi specjalistów, którzy byli ankietowani. Wywiady przeprowadzono z szóstką tłumaczy konferencyjnych i przeanalizowano wyniki badań z użyciem teoretycznej matrycy Tsenga. Po szczegółowych analizach Doktorant słusznie doszedł do wniosku, że aktualny status zawodowy tłumaczy konferencyjnych w Irlandii znajduje się w stadium sformalizowanego rozwoju. Dostępne są niezbędne szkolenia dla tłumaczy konferencyjnych, tłumacze doskonale wiedzą, jak dbać o jakość przekładu, znają funkcje dedykowanych im organizacji. Profesja cały czas ewoluuje, przy czym jej status nie jest chroniony. Jednak nie ma pełnej autonomii zawodu, prawnej ochrony tytułu zawodowego tłumacza konferencyjnego, regulacje rządowe nie obejmują tej profesji. Uczestniczący w badaniu prowadzonym przez Doktoranta widzą ten problem i przykładowo wnioskowali o państwowe egzaminy dla tłumaczy konferencyjnych.

W ostatnim rozdziale Autor podsumowuje przeprowadzone badania i prognozuje przyszłość zawodu tłumacza konferencyjnego w Irlandii. Podkreśla, że nowoczesne technologie znacząco wpłyną na rozwój tego zawodu i będą miały duży wpływ na jego popularność i pozycję. Także status języka irlandzkiego się zmieni, odchodzenie od jego marginalizacji w Unii Europejskiej niewątpliwie może wpłynąć na ustabilizowanie statusu zawodowego irlandzkich tłumaczy konferencyjnych. Również Brexit może mieć wpływ na większe zainteresowanie Irlandią pod kątem organizowania międzynarodowych konferencji, co także poprawi sytuację na rynku przekładów konferencyjnych.

Należy podkreślić, że Doktorant oparł swoją pracę na bardzo aktualnej i szerokiej bazie źródłowej (w tym szeregu dokumentach UE i źródłach do tej pory niepublikowanych). Silnym punktem pracy jest solidna podbudowa teoretyczna,

odpowiednie określenie celów dysertacji i pytań badawczych. W trakcie lektury pracy widoczne jest, że Autor ma bogate doświadczenie translatorskie i jest już ekspertem w tej dziedzinie.

Merytoryczną wartość rozprawy oceniam bardzo wysoko. Jeżeli praca byłaby publikowana, można byłoby się zastanowić nad poszerzeniem grona tłumaczy konferencyjnych, którzy podlegaliby badaniom. W aktualnej sytuacji pandemicznej wywiady bezpośrednie są niemożliwe (a one są najbardziej efektywne), ale w przyszłości najlepiej realizować takie badania drogą bezpośrednią i na większej grupie badawczej (być może także spoza Irlandii, jeżeli chcemy porównać sytuację tłumaczy konferencyjnych w różnych krajach europejskich).

Praca jest przygotowana niezwykle starannie pod względem językowym, ale i graficznym. Zdjęcia wykonane przez Autora dodatkowo wzbogacają pracę i dają możliwość lepszego zapoznania się z analizowanym tematem.

4. Wniosek końcowy

Podsumowując, temat rozprawy jest oryginalny, a cel i zakres pracy - jasno określone. Praca prezentuje właściwy poziom metodologiczny, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a Doktorant wykazuje się odpowiednią wiedzą teoretyczną i praktyczną. Wobec powyższego uznaję, że recenzowana rozprawa doktorska spełnia wymagania i warunki określone w ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wnioskuje zatem o dopuszczenie Pana mgra Antony Ian Hoyte-West do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

Andrzej Polczyk